

سیاست ملی شهری

راهنمای سیاست گذاری

UN HABITAT
FOR A BETTER URBAN FUTURE

برنامه اسکان بشر ملل متحد ایران

انتشار کتاب در نشست شماره ۳۰ مورخ ۱۴۰۰/۰۵/۲۶

شورای چاپ و نشر شهرداری تهران

به تصویب رسیده است.

سرشناسه	رید، جین Reid, Jane
عنوان و نام پدیدآور	سیاست ملی شهری: راهنمای سیاست‌گذاری / نویسندگان جین رید، رمی سیچیپینگ؛ مترجمان جیران کردستانی... او دیگران؛ ویراستار علمی و سرپرست تیم ترجمه سارا حبیبی؛ نظارت و راهبردی گشتاسب مظفر، انور مصطفوی؛ با همکاری دفتر برنامه اسکان بشر ملل متحد، مجتمع شهرداران آسیایی.
مشخصات نشر	تهران: شهرداری تهران، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۸۸ ص: مصور (رنگی)، نمودار.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۷۵۰۲-۷۱-۸
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبا
یادداشت	عنوان اصلی:
یادداشت	مترجمان جیران کردستانی، کیهان شمس، حنا سادات مرعشی، نرجس زیودار.
یادداشت	کتابنامه: ص. ۸۵-۸۸.
موضوع	سیاست شهری Urban policy شهرسازی -- طرح و برنامه‌ریزی City planning -- Design
شناسه افزوده	سیچیپینگ، رمی
شناسه افزوده	Sietchiping, Remy
شناسه افزوده	کردستانی، جیران، ۱۳۶۷-، مترجم
شناسه افزوده	حبیبی، سارا، ۱۳۶۸-، ویراستار
شناسه افزوده	برنامه اسکان بشر سازمان ملل متحد
شناسه افزوده	United Nations Human Settlements Programme
شناسه افزوده	مجتمع شهرداران آسیایی
شناسه افزوده	Asian Mayors Forum
شناسه افزوده	شهرداری تهران، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران
شناسه افزوده	Tehran Municipality, Tehran Urban Planning and Research Center
رده بندی کنگره	HT ۱۵۱
رده بندی دیویی	۳۰۷/۷۶
شماره کتابشناسی ملی	۸۶۷۶۷۷۰
وضعیت رکورد	فیبا

مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

سیاست ملی شهری راهنمای سیاست‌گذاری

تألیف: جین رید، رمی سیچیپینگ

ترجمه: جیران کردستانی، کیهان شمس، حنا سادات مرعشی، نرجس زیودار

صفحه‌آرایی:

طراحی جلد: موسسه فرهنگی هنری نگاه نو تهران

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

بها: ۳۰۰۰۰۰ ریال

ناشر: انتشارات مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۵۰۲-۷۱-۸

کلیه حقوق چاپ برای ناشر محفوظ است.

نشانی: خیابان شریعتی، خیابان پل رومی، خیابان شهید اکبری، نبش خیابان آقابزرگی، شماره ۳۲

کدپستی: ۱۹۶۴۳۵۶۱۱

تلفن: ۲۲۳۹۲۰۸۲

info.rpc@tehran.ir

rpc.tehran.ir

فهرست

۹	 سخن نخست
۱۱	 سخن دبیر کل مجمع شهرداران آسیایی
۱۳	 پیش‌گفتار
۱۵	 خلاصه مدیریتی
۱۷	 مقدمه
۱۹	 تعریف سیاست ملی شهری
۲۰	 سیاست ملی شهری و برنامه اسکان بشر ملل متحد
۲۱	 آرمان‌های توسعه پایدار، هبیتات ۳ و سیاست ملی شهری
۲۲	 استفاده از چهارچوب راهنما
۲۵	 بخش اول: درک سیاست ملی شهری
۲۵	 نسل جدید سیاست ملی شهری و رویکرد سه‌جانبه
۲۵	 قانون‌گذاری شهری
۲۶	 اقتصاد شهری
۲۶	 برنامه‌ریزی و طراحی شهری
۲۷	 محورهای کلیدی سیاست ملی شهری: مشارکت، ظرفیت‌سازی، پروژه‌های طب سوزنی
۳۲	 اصول پنج‌گانه سیاست ملی شهری
۳۵	 بخش دوم: امکان‌سنجی
۳۵	 توجیه سیاست ملی شهری
۳۶	 تعریف نقش رهبری دولت ملی
۳۷	 تسهیل رقابت‌پذیری ملی
۳۸	 دستاوردهای فرایند سیاست ملی شهری
۳۸	 ایجاد حمایت از سیاست ملی شهری: درک و تبیین چشم‌انداز و ارزش افزوده
۳۹	 جمع‌بندی
۴۱	 بخش سوم: تشخیص
۴۲	 مرحله تشخیص سیاست ملی شهری
۴۲	 درک بستر مورد نظر
۴۶	 شناسایی مشکل
۴۷	 تعریف آرمان

۴۸		بازنمایی و تحلیل ذی‌نفعان
۴۹		تحلیل و بازنمایی نهادهای
۵۰		جمع‌بندی

۵۳		بخش چهارم: تدوین
۵۴		مرحله تدوین سیاست ملی شهری
۵۵		ارزیابی گزینه‌های سیاستی مختلف
۵۵		تدوین پیشنهاد سیاستی
۵۹		ایجاد اجماع در طول مرحله تدوین
۵۹		چرا برای ایجاد اجماع، زمان صرف می‌شود؟
۶۰		ارزیابی ظرفیت‌های انسانی، مالی و نهادی
۶۱		در نظر گرفتن مراحل اجرا، پایش و ارزیابی در زمان تدوین
۶۳		جمع‌بندی

۶۵		بخش پنجم: اجرا
۶۶		مرحله اجرایی سیاست ملی شهری
۶۷		تحلیل اجرا
۶۷		تهیه طرح و برنامه زمان‌بندی اجرا
۷۰		فرایند اجرا
۷۲		تفویض نقش‌ها، مسئولیت‌ها و تمرکززدایی
۷۴		جمع‌بندی

۷۷		بخش ششم: پایش و ارزیابی
۷۸		انجام ارزیابی
۸۰		ارزیابی نتایج و ارزیابی فرایند
۸۰		ارزیابی نتیجه
۸۱		ارزیابی فرایند
۸۲		ایجاد سیاست فراگیر پایش و ارزیابی
۸۳		شیوه‌های سیاست‌سازی تکرارشونده و حلقه بازخورد
۸۴		ارزیابی سیاست و یادگیری نهادی
۸۵		جمع‌بندی

۸۷		نتیجه‌گیری
۸۹		منابع

سخن نخست

امروزه مسائل و مشکلاتی که در شهرها با آن مواجه هستیم نیازمند اتخاذ رویکرد کلانتر و سطح بالاتری از هماهنگی است که نقش و جایگاه دولت را از طریق طراحی و اجرای سیاستی حائز اهمیت می‌کند. فرایند شهرنشینی در اکثر کشورهای در حال توسعه تغییرات عظیمی را در توزیع فضایی مردم، منابع و همچنین استفاده و مصرف زمین ایجاد کرده است. اگرچه چنین فرآیندی به شدت با توسعه اجتماعی و اقتصادی مرتبط است، اما بسیاری از کشورهای فقیر سیاست‌ها و چارچوب‌های حمایتی هستند که بتوانند این فرآیند برای افزایش دستاوردهای توسعه و هدایت آن به سمت الگوهای پایدار استفاده کنند. در حالی که شهرنشینی ثروت و فرصت‌های عظیمی را ایجاد می‌کند و امکان استفاده بهتر از دارایی‌ها و امکانات جدید را فراهم می‌کند، در بسیاری از کشورها، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، از این جنبه‌ها برای توسعه استفاده نمی‌شود. در واقع، در جهان در حال توسعه، چالش‌های شهرنشینی اغلب از دستاوردهای توسعه پیشی می‌گیرد. به منظور مهار شهرنشینی و کاهش اثرات منفی آن نیاز به رویکردی هماهنگ و جهت‌گیری‌های سیاستی روشن وجود دارد که در بسیاری از کشورها وجود ندارد، رویکرد سیاست ملی شهری این خلاء را می‌تواند پر کند. این رویکرد به مجموعه تصمیماتی اشاره دارد که

توسط دولت در جهت هماهنگی بین بازیگران و ذینفعان مختلف صورت می‌گیرد. از اهداف این رویکرد می‌توان به توسعه‌ای سازنده، فراگیر و تاب‌آور شهری در بلندمدت اشاره کرد. سیاست ملی شهری ابزاری مهم برای دولت‌هایی است که به دنبال مدیریت و هدایت شهرنشینی سریع هستند و قصد دارند شهرنشینی را در عین تعدیل تنش‌های اجتناب‌ناپذیر آن به اثری مثبت تبدیل کنند. اتخاذ این رویکرد گام اساسی در جهت رسیدن به توسعه شهری است که از طریق ارائه یک چارچوب فراگیر برای رسیدگی به مسائل مربوط به توسعه شتابان شهرنشینی از جمله محله‌های فقیرنشین، سکونتگاه‌های غیررسمی، دسترسی به زمین، خدمات اساسی و زیرساخت‌ها، قوانین شهری، تفویض اختیارات به دولت‌های محلی انجام می‌شود. این رویکرد می‌تواند مکانیسم‌های هماهنگی را برای ارتقای توسعه عادلانه شهری فراهم کند. اجرای این سیاست منجر به افزایش رشد اقتصاد محلی و ملی می‌شود و کیفیت زندگی عادلانه را برای همه تضمین می‌کند. اهمیت این کتاب از این جهت حائز اهمیت است که امروزه در جامعه ما چندین بخش دولتی مسئول رسیدگی به چالش‌های شهرنشینی هستند و هماهنگی و هدایت بهتر اقدامات در بین بازیگران هنوز آنچنان که لازم و بایسته است، وجود ندارد. همچنین هنوز

راهنمای مفیدی برای پرداختن به این موضوعات باشد که براساس تجارب تحقیقاتی و عملی فرایند سیاست ملی شهری فراهم شده است.

شهرنشینی به عنوان فرصت توسعه ملی دیده نمی‌شود و درک جایگاه شهرها در توسعه ملی بسیار ناچیز است. این کتاب می‌تواند چهارچوب

محمد منان رئیسی

سرپرست مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

www.ketab.ir